

Litteratur.

Kurt Langenheim, Die Tonware der Riesensteingräber in Schleswig-Holstein.
Forschungen zur Vor- und Frühgeschichte aus dem Museum vorgeschichtlicher
Altertümer in Kiel. Zweiter Band. Karl Wachholtz Verlag. Neumünster 1935.

Museet i Kiel, vars rika förhistoriska samlingar länge varit ett tämligen dött kapital, har under professor G. Schwantes' energiska ledning blivit en aktiv faktor i nordeuropeisk arkeologisk forskning: betydelsefulla publikationer och utgrävningar bära i lika grad vitnesbörd härom, och de i Nachrichtenblatt für deutsche Vorgeschichte offentliggjorda notiserna rörande ett planlagt forngermanskt museum i Kiel visa i sin mån, att aktiviteten insättes även på rent museala uppgifter.

Det är prof. Schwantes dr Langenheim i främsta rummet tackar i förordet till det verk, vars titel läses här ovan. Också läsaren får intrycket, att tacksägelsen är väl motiverad: man observerar den goda skolningen i de försiktiga och väl avvägda konklusionerna; författaren utgår från materialet, ej från aprioriska förut-sättningar eller lärofäders dogmer, drag som präglade även prof. Schwantes' egen forskning. Men givetvis kan ej allt detta vara enbart en lärares verk: författaren äger synbarligen själv flera egenskaper, som känneteckna en duglig och solid forskare; den klart och ärligt genomförda analysen av det förelagda materialet visar otvetydigt hans förmåga.

In en kort inledning preciserar förf. närmare sin uppgift: det gäller att företaga en noggrann undersökning av megalitkeramiken i Slesvig-Holsten, dess former och fyndkombinationer. I själva planläggningen — icke i utförandet — ligger arbetets största brist, för vilken förf. icke är blind. Det skulle enligt recensentens mening otvivelaktigt ha varit lyckligare, om icke blott det keramiska materialet utan även det övriga gravgodset och själva gravarna framlagts; om arbetet därigenom skulle ha blivit alltför omfångsrikt, skulle en snävare geografisk begränsning ha varit att förordas. Alldeles fränsett att det icke är skäl att underblåsa de tendenser till överskattning av keramiken på övriga kulturfaktorerens bekostnad, som otvivelaktigt förefinnas på många håll, har begränsningen till keramiken till följd, att flera av de viktigaste problemen i megalitkulturens genesis och historia icke kunna behandlas med tillbörlig fullständighet.

Denna anmärkning är den väsentligaste, som kan riktas mot dr Langenheims arbete. I själva framställningen följer förf. en disposition, som faller sig naturlig: först en geografiskt ordnad framläggning av materialet, därpå en undersökning av de enskilda lerkärlsarterna typ för typ, sedan ett kort kapitel om ornamentiken och slutligen en sammanfattning med behandling av de olika kronologiska grupperna, den relativa och absoluta kronologin. Bland de främsta resultaten bör nämnas konstaterandet av den påtagliga olikheten mellan keramiken från Slesvig och från

Holsten; i fråga om vissa drag i den megalitiska kulturen har olikheten påpekats redan av Sophus Müller. De enskilda lerkärlstypernas inbördes förhållanden och utbredning belyses med talrika värdefulla iakttagelser, men man kunde måhända säga, att undersökningen av de keramiska stilarna i någon mån försummas. Detta har antagligen sin förklaring i, att förf. ansett en dylik undersökning mindre nödvändig, på grund av att denna sida så ingående behandlats i arbeten över dansk megalitkeramik. I fråga om vissa fynd utanför gånggrifter m.m. bekräfta förf:s iakttagelser Rosenbergs uppfattning av fynden som ur gravarna avlägsnat gravgods; rec:s äldre tolkning av dem som offerfynd torde i flertalet fall vara oriktig, ehuru ett nytt sydsvenskt fynd uppges ge stöd åt den.

Bland de frågor, vilka en enbart på keramiken inställd undersökning icke förmår lösa, är utredningen av förhållandet mellan de stora stengravarna och flatmarksgravarna med megalitiskt inventarium en av de viktigaste. Förf. har givetvis varit tvungen att beröra även detta spörsmål och konstaterar, att flatmarksgravar av detta slag förekomma under hela megalittiden; som bekant finnas sådana även i Danmark, ehuru de ännu icke ingående studerats. I samband härmed omtalar förf. även den jutska enmansgravkulturen och accepterar dess relativt sena datering; han citerar härvid Petsch's tämligen obetydliga artikel i *Mannus*, icke de äldre nordiska arbetena.

Dr Langenheim uppdelar den slesvig-holstenska keramiken på sammanlagt sex perioder: äldre och yngre döstid, äldre, mellersta och yngre gånggriftstid, stenkiststid = äldsta bronsålder. Det är emellertid tvivel underkastat, huruvida perioden »äldre döstid» verkligen tillhör döstiden: av de trattbägare, som räknas till denna period, härstammar ingen från en stengrav, och belägg för dylika gravars förekomst under dessa bägares tid anföras icke. Givetvis tillhöra bägarna den tunnackiga yxans tid, men det är ingalunda givet, att detta begrepp och begreppet döstid täcka varandra. Vi stå här inför problem, som t.v. äro olösta: när tagas dösar i bruk i Norden, och ha måhända de lerkärl m.m., som faktiskt tillhöra döstiden, rötter i en äldre nordisk kultur, medan gravformen själv är ett nytt inslag. På denna punkt äro förnyade och grundliga undersökningar inom hela det nordiska megalitområdet i hög grad av behovet påkallade. Däremot tyckes man smånigom nå en jämförelsevis stor enstämmighet i fråga om gånggriftstidens absoluta kronologi: också dr Langenheim daterar, liksom flertalet forskare som under senare tid sysslat med frågan, gånggriftstidens början till kort före 2000, medan datum för döstidens början är osäkrare och bl. a. beroende av det slutliga ställningstagandet till det problem, som ovan berörts. I samband med dateringen av gånggriftstidens senare del anför Langenheim vissa Aunjetitzinflytanden, som han tyckt sig kunna iakttaga i keramiken; ett opublicerat svenskt fynd kommer med all sannolikhet att ge anledning till liknande iakttagelser. Aunjetitzinflytanden göra sig som bekant gällande även under hållkisttiden, dolktiden, som Langenheim daterar till tiden omkring 1800, ett alltför tidigt datum även om man givetvis får räkna med, att den utvecklade bronsåldern vidtager något tidigare i Slesvig-Holsten än i Skandinavien.

C. A. N.